

который является одновременно изученным в науке и актуальным по отношению к уровню социального, экономического, правового развития государства.

Annotation

This article reveals the essence of the principle of science in the context of its use by a teacher in conducting seminars on legal subjects. This principle makes it possible to present such material, that is already studied in science and in the same time actual considering the level of social, economic and legal development of the state.

УДК 347.191.11:37.014.5

Постол К. А.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЯК СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Проблема розвитку ідей демократії та громадянського суспільства в Україні, а саме в одній із найважливіших сфері суспільства – освітній, потребує детального дослідження правового статусу інститутів громадянського суспільства як суб'єктів освітньої політики, так як реформування освітньої галузі та приведення її до відповідності з викликами часу, пов'язаний з вимогою особливої відповідальності та активної діяльності в цьому процесі саме представників громадського сектора суспільства через розширення їх прав, гарантій та правових можливостей щодо формування та контролю державної освітньої політики. До таких найчисленніших суб'єктів недержавного сектора суспільства відносяться незалежні об'єднання громадян, які створюються для задоволення найрізноманітніших суспільних потреб в сфері освіти. Тож, аналіз їх правового статусу та наявні механізми взаємодії з державними органами дозволить визначити місце громадських об'єднань серед суб'єктів освітньої політики України на шляху її демократичного розвитку.

Актуальність аналізу правового статусу саме цих суб'єктів освітньої політики, пов'язаний з реформуванням нормативних положень стосовно цього питання – прийняттям 22 березня 2012 року Закону України “Про громадські об'єднання” (надалі – Закон), який визначає правові та організаційні засади реалізації конституційного права громадян України на свободу об'єднання та поширюється на суспільні відносини у сфері утворення, реєстрації, діяльності громадських об'єднань та її припинення. Цей законодавчий акт був введений в дію з 1 січня 2013 року, з цього ж дня втрачав чинність Закон України “Про об'єднання громадян”, положення якого вже багато років не відповідали потрібним об'єктивним вимогам основного нормативно-правового акту, який регулює найважливішу сферу діяльності громадянського суспільства в Україні. З урахуванням вимог міжнародних спільнот та побажань лідерів громадських організацій в різних сферах суспільства, новий законодавчий акт удосконалив правові та організаційні основи діяльності громадських об'єднань в Україні та їх правовий статус у публічній та приватній освітніх сферах.

По-перше, Закон застосовує терміни, відмінні від тих, що були закріплені в Законі України “Про об'єднання громадян”. Так, загальним поняттям щодо об'єднань громадян, створених для задоволення суспільних потреб без мети отримання прибутку, тепер є “громадське об'єднання”, дефініція якого визначається ч. 1 статті 1 Закону, а чч. 2,3,4 можливі види їх організаційно-правових форм: громадська організація – громадське об'єднання, засновниками та членами якого є фізичні особи або громадська спілка – громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи. Зауважимо, що в зазначених дефініціях відсутній правовий припис, який, згідно з Законом України “Про об'єднання громадян”, встановлював право громадських організацій захищати лише інтереси своїх членів; новий законодавчий акт встановлює, що суб'єкти, які мають ознаки громадських об'єднань можуть захищати будь-які інтереси, які вони вважають суспільно важливими, що значно розширює коло їх діяльності в питаннях освітньої політики.

По-друге, новелою Закону є усунення обов'язкового поділу об'єднань громадян за територіальним статусом всередині країни, яка була встановлена Законом України “Про об'єднання громадян”. Закон визначає можливість існування громадських об'єднань з “дитячим”, “молодіжним” і “всеукраїнським” статусом, але значення всеукраїнського статусу суттєво відрізняється від попереднього. Підтвердження всеукраїнського статусу громадського об'єднання і відмова від такого статусу відтепер є добровільними, тож діяльність громадського об'єднання, яка стосується освітньої сфери, в будь-якому випадку може поширюватися на всю територію України.

По-третє, стаття 3 Закону дещо змінила принципи діяльності об'єднань громадян: наприклад, відсутні принципи рівноправності членів об'єднань, були додані – принципи вільного вибору території діяльності, відсутності майнового інтересу та прозорості, а також надане тлумачення змісту кожного з встановлених принципів, що, безумовно, є позитивним нововведенням, оскільки це сприяє реалізації та захисту прав членів об'єднань громадян та полегшенню їх тлумачення в процесі правозастосовчої

освітньої діяльності.

Також, були змінені законодавчі вимоги щодо засновників громадських об'єднань: відповідно до частини статті 7 Закону, засновниками громадського об'єднання можуть бути 2 особи, коли як норма попереднього законодавчого акту встановлювала мінімальна кількість засновників громадської організації – 3 особи; також, знижено вік для заснування молодіжної громадської організації – з 15 років до 14 років, що надає додаткових можливостей для учнівський громадських організацій.

Варто відзначити, що особлива увага в статтях нового законодавчого акту приділяється закріпленням можливостей громадських об'єднань щодо реалізації мети їх діяльності в різні способи не заборонений законом. Так, частиною першою статті 6 Закону передбачена можливість укладення на добровільних засадах угод між громадськими об'єднаннями про співробітництво та/або взаємодопомогу, утворення відповідно до цього Закону громадських спілок, а частиною другою здійснення співробітництва з іноземними урядовими та неурядовими організаціями – і, таким чином, збільшення можливостей для діяльності громадського сектора суспільства в міжнародному освітньому просторі.

Стаття 21 Закону встановлює значні правові можливості для здійснення своєї мети (цілей): вільно поширювати інформацію про свою діяльність; звертатися у порядку, визначеному законом, до органів державної влади, з пропозиціями, заявами, скаргами; одержувати у порядку, визначеному законом, публічну інформацію, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень; проводити мирні зібрання та здійснювати інші права, не заборонені законом; а також, здійснювати відповідно до закону підприємницьку діяльність, яка відповідає меті громадського об'єднання та сприяє її досягненню та засновувати з метою досягнення своєї статутної мети засоби масової інформації – якщо громадське об'єднання здійснює свою діяльність зі статусом юридичної особи.

Також, новим законодавчим актом був визначений спеціальний орган виконавчої влади щодо реєстрації, обліку громадських об'єднань, забезпечення загального доступу до інформації про громадські об'єднання та контроль за дотриманням законодавства - уповноважений орган з питань реєстрації. Стаття 12 Закону детально регламентує встановлену державою процедуру реєстрації громадського об'єднання, і таким чином, на нормативному рівні було, зокрема, встановлено: чіткий строк для розгляду документів для реєстрації громадського об'єднання; вичерпний перелік підстав для відмови в ній; передбачено необхідність інформування уповноваженим органом з питань реєстрації засновників про заснування чи відмову у такій рекомендованим листом, із наданням до рішення про відмову результатів правової експертизи; встановлена можливість та строк для усунення громадським об'єднанням невідповідностей поданих документів вимогам Закону; передбачена можливість оскарження до суду рішення, дії чи бездіяльність уповноваженого органу з питань реєстрації, прийняті на підставі цієї статті. Таким чином, нормативне закріплення поетапної процедури реєстрації об'єднань громадян з встановленням обов'язків та відповідальності щодо прийняття рішень спеціально уповноваженого державного органу є одним із основних позитивних здобутків нового законодавчого акту, так як це надало представникам об'єднань громадян більш широкі можливостей для реалізації та захисту своїх прав від незаконних дій органів держави і є вагомим юридичним фактом для розвитку демократичних відносин цих суб'єктів.

Найважливішою правовою нормою для розвитку принципу державно-громадського управління освітою, стала стаття 22 Закону, яка встановлює засади механізму взаємодії громадських об'єднань з органами державної влади та гарантує: забезпечення додержання прав громадських об'єднань зі сторони держави; недопущення втручання в їх діяльність; можливість залучення громадських об'єднань до процесу формування і реалізації державної освітньої політики, проведення консультацій з громадськими об'єднаннями стосовно питань освітньої сфери, утворення консультативних та інших допоміжних органів при органах державної влади, в роботі яких беруть участь представники громадських об'єднань; проведення в обов'язковому порядку, визначеному законодавством, консультацій з громадськими об'єднаннями щодо проектів нормативно-правових актів, які стосуються правового статусу громадських об'єднань, їх фінансування та діяльності; а також відповідно до статті 23 – можливість надання фінансової підтримки за рахунок коштів Державного бюджету України згідно звітів про її цільове використання.

Аналіз зазначеної статті надає висновок, що в цілому сама наявність цих законодавчих положень є також одним із основних позитивних здобутків Закону, оскільки вони знаменують продовження розвитку демократичних принципів в правових механізмах взаємодії представників громадськості та держави. Втім, на нашу думку, довгоочікуваних новел та імперативних приписів в найголовнішому питанні для державно-громадського управління освітою та держави в цілому, Законом встановлено не було, так як в статті вказані лише принципи взаємодії, які випливають із положень Конституції та чинного законодавства України. Також прогалиною, на нашу думку, є відсутність критеріїв щодо порядку подання заявок та умов надання фінансової допомоги зі сторони держави, а отже неспроможність реалізації цього права громадськими об'єднаннями або зловживання їм.

Але, не зважаючи на зазначені прогалини, Закон України "Про громадські об'єднання" надав нового виміру ролі громадських об'єднань в формуванні й реалізації державної політики та її контролю зі сторони громадськості, в тому числі в межах освітньої політики. Нормативно-правовий механізм взаємодії створений розглянутим законом, забезпечив доволі широкий організаційно-правовий механізм

взаємодії двох найважливіших суб'єктів освітньої політики - держави та незалежних громадських об'єднань, тим самим створивши правове підґрунтя для подальшого формування та реалізації державно-громадського принципу управління освітою.

Аннотація

В статье анализируются нововведения в законодательстве Украины относительно правового статуса общественных объединений; возможные правовые механизмы их взаимодействия с государством как субъектов образовательной политики.

Annotation

The article analyzes the innovation in the legislation of Ukraine concerning the legal status of public associations; their legal mechanisms of interaction with the state as transactors of educational policy.

УДК 378.091.3: 347.131.2

Рубанчук Г. С.

ВИДИ НАУКОВО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Відповідаючи потребам прискореного науково-технічного і соціально-економічного розвитку країни, науково-пізнавальна діяльність студентів, у зв'язку з новими вимогами до якості підготовки спеціалістів, розглядається як важливий фактор удосконалення всієї системи підготовки фахівців з різних галузей [4; с. 245]. Формування й розвиток творчого потенціалу й підвищення активності особистості пов'язані з функціонуванням соціальних інститутів, особливе місце серед яких посідає освіта [3]. Саме науково-дослідницька діяльність дозволяє поглибити професійне спрямування освіти, підготувати спеціалістів з високим потенціалом і тим самим впливає на формування соціально-професійної зрілості майбутніх фахівців [4; с. 245].

Навчання у вищому навчальному закладі має свої особливості, основою яких є оволодіння методикою наукового пізнання, ознайомлення з передовим науковим досвідом, формування дослідницьких вмінь [4; с. 243]. Наукова робота дає можливість розкрити інтелектуальний потенціал як студента, так і викладача, зробити свій внесок у дослідження актуальних проблем певної науки, оволодіти науковими методами пізнання і, що головне для студента, усвідомити важливість такої роботи для підвищення конкурентоспроможності на ринку праці. Для того, щоб ця робота проводилася протягом усього періоду навчання, необхідно постійно підтримувати інтерес до дослідження, стимулювати цю діяльність [1], як результат такої роботи – студент – особистість з високим рівнем пізнавального інтелекту, професійної компетентності, що виявляє інтерес до пізнання нового, постійно прагне до самоосвіти та саморозвитку.

Згідно з Положенням “Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах”, самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Доведено, що тільки ті знання, які студент здобув самостійно, завдяки власному досвіду, думці і дії, будуть насправді міцні, саме тому вища школа поступово переходить від передачі інформації до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю, формування у студентів навиків самостійної творчої, науково-дослідної роботи [2].

Самостійна робота є важливою складовою вивчення курсу цивільного права України. Так, наприклад, згідно з Навчальним планом Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова від 16 травня 2011 р. на вивчення фахової дисципліни “Цивільне право” для студентів спеціальності “Правознавство”, освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр” відведено таку кількість годин для самостійної роботи – 172, для аудиторних – 188 год., з яких: 56 год. – індивідуальна робота, 66 год. семінарські та 66 год. лекції заняття, – за два роки вивчення курсу. Це свідчить про важливість правильного підходу до організації самостійної роботи студентів в позааудиторний час. Самостійна робота має сприяти виробленню у студентів навичок роботи з нормативно-правовими актами, науковою літературою та іншими джерелами, формування таких рис майбутнього юриста, як самостійність, ініціативність та інші [5; с. 7].

На відміну від навчальної науково-пізнавальною діяльністю, з власної ініціативи, займається лише частина з тих, хто навчається у ВНЗ, залучення студентів до науково-дослідної роботи часто відбувається на останніх курсах навчання [1]. У ході проведення науково-дослідницької роботи, яка є формою пізнавально-творчої діяльності, у студентів розвивається творче мислення, виховується потреба застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності. Діяльність з виконання дослідження сприяє формуванню свідомої причетності до суспільно значущих справ [4; с. 244].

Науково-пізнавальна діяльність завжди має творчий характер, який включає в себе виконання